

БЮЛЕТИН на Съюз на преработвателите на плодове и зеленчуци

Брой 6/м. юни 2022 г.

Преглед на годишна
среща на СППЗ

[Прочети повече](#)

Популяризиране на
BG производството

[Прочети повече](#)

Световният пазар на
консерви

[Прочети повече](#)

Инсинуации, мантри,
решения, част 3

[Прочети повече](#)

Проведе се традиционната лятна среща на СППЗ

Срещата на членовете на Съюз на преработвателите на плодове и зеленчуци в началото на преработвателния сезон се проведе на 23.06.2022 г. в СПА - хотел Марково, с. Марково, обл. Пловдив и бе открита от Председателя на УС на Съюза – Стойко Кировски с кратък преглед на икономическата и политическата обстановка в страната и света.

В контекста на случващото се през последните 4 месеца и двугодишната пандемична обстановка, ситуацията в сектор „Преработка на плодове и зеленчуци“ е в постоянен стрес и се налага да се търсят непопулярни решения на постоянно възникващи проблеми - липса на суровини, опаковки, работна ръка и засилващата се политическа и финансова нестабилност.

Срещата условно бе разделена на две части, като в първата част се обсъдиха въпроси, отнасящи се само до членовете на Съюза, а във втората част присъстваха и представители на браншовите организации на Национален съюз на градинарите в България, Съюз на дунавските овощари, Асоциация български пипер, Председателят и зам. председателят на Българска стопанска камара, представители на ф-ма „Сибола“, на

Обединена Българска Банка, регионалният мениджър продажби за източна Европа на фирма „LEONHARD KURZ- Stiftung&Co.KG“, представители на ф-ма „M&M фрут“ и представител на ф-ма „Изи Фарм 21“ АД.

Основно място в обсъжданията бе отделено на една от най-важните теми в началото на тазгодишния активен сезон – непоследователност и непредвидимост при цените на горивата и енергоносителите. В присъствието на представителите на Българска Стопанска Камара г-н Добри Митрев и г-жа Мария Минчева бяха обсъдени множество въпроси.

Председателят на БСК, Добри Митрев дебело подчерта, че без спешни промени в Закона за енергетиката всичките 633 хиляди компании в страната след първи юли тази година не биха могли да разчитат на държавна помощ, за да компенсират поскъпването на ел. енергията. Бизнесът е притиснат и защото не може да сключва дългосрочни договори с доставчиците на ток.

"Промените в закона са жизнено важни за бизнеса, защото, ако в ЕС 80% от компаниите имат дългосрочни договори с доставчиците на ток и само 20 – са на свободната борса, в

България е обратното. С дългосрочни договори са едва 20% от фирмите, докато 80% са на спекулативния пазар", посочи председателят на камарата. В същото време средните цени за мегават ел. енергия на фирми с дългосрочни договори в Гърция например са 48 евро, в Испания е 56 евро, а средните в ЕС са 70 евро. "В България средната цена е 125 евро и това прави родният бизнес изцяло неконкурентен", заключи Митрев.

Димитър Ангелинов, съдружник в преработвателната компания "Дерони", формулира пред колегите три основни мерки, които биха могли да помогнат на сектора да работи без сътресения. "Първото и основно решение е ковид помощта за земеделските производители да не се дава на калпак, а само за реално продадена от тях продукцията на пазара или за преработка", посочи Ангелинов.

Повечето производители на плодове и зеленчуци на този етап пресмятат, че заради поскъпналите консумативи цената на крайната продукция ще се оскъпи с около 30%. Това означава, че домати за преработка тази година вероятно ще струват около 20 ст. за килограм, при 12 стотинки – през миналата година. "При тези цени ние бихме могли да увеличим производството си и субсидии няма да са ни необходими, но е важно европейското подпомагане по обвързаната подкрепа да се дава само на онези фермери, които са доказали с фактури продадените зеленчуци", обясни още Ангелинов. Той припомни колко несправедлив е принципът директните плащания да се отпускат еднакво за всички култури, независимо от факта, че себестойността при производството на пипер е сто пъти по-висока от тази при житните култури.

Второто искане е свързано с подкрепа при напояването: „В условията на криза да се поеме част от цената на водата, така че сегашната цена от 12 лева на декар да стане по-приемлива за фермерите. Ще припомня, че "Дерони" изцяло произвежда зеленчуците си, и затова отговорно заявявам, че в тази криза разходите за напояване ще покачат себестойността изключително много.“

От името на земеделците, Павел Спасов, член на Управителния съвет на Съюза на дунавските овощари, също постави искането на земеделците държавата да улесни бизнеса при издаването на разрешителни за водни сондажи. "Намираме се в регион с богати подпочвени залежи на вода, но ни трябваше цели 2,5 години, за да получа разрешение за втори сондаж. Защото при тези климатични промени овощарите трудно биха били конкурентни", посочи Спасов.

И преработватели, и земеделски производители отново поставиха отдавнашни искания, които биха ги облекчили при подписването на едnodневните договори със сезонно наеманите работници. "Един от инициаторите съм за въвеждането на тези договори, но и досега диалогът със социалното министерство върви

изключително трудно. Особено по отношение на въвеждането на електронна система за чекиране, която би улеснила изключително много и работодателите, и работниците", обясни мениджърът на "Дерони".

Голям проблем за бизнеса е и отказът на безработните да подписват едnodневни договори, тъй като се страхуват, че заради 2-та месеца работа на полето, ще ги изключат от помощите, които получават за дърва за огрев или за други социални преференции, предоставяни от държавата.

В тази връзка ръководството на Българската стопанска камара поe ангажимент да стане посредник между местните власти и безработните, за да им се обясни на достъпен за тях език, че наемането им като сезонни работници, няма да се отрази върху изплащането на останалите помощи, посочи зам. председателят на камарата Мария Минчева.

От БСК се ангажираха също да посредничат за организиране на среща между членовете на Съюза и търговските вериги за постигане на условия за съвместна работа, които не са само и единствено в ущърб на родните фирми.

Съгласно предварителната Програма на срещата бяха направени презентации от:

- Ф-ма „Сибола“ ЕООД
- Обединена Българска Банка

Както климатичното засушаване обърна мисленето на фермерите, принуждавайки ги да се върнат към забравените стари технологии, които запазват влагата в почвата, така и енергийната криза е на път да „моделира“ рязко инвестиционното мислене на целия агробизнес. След като добре познатите ни системи за получаване на ток от въглища, газ и петрол, които идваха основно

от Русия и които заради войната в Украйна станаха почти недостъпни, енергийните разходи на индустриалните предприятия за кратко време „стигнаха небесата“.

При тази ситуация е напълно естествено мениджърите скоростно да потърсят алтернативни източници на енергия, за да омекотят удара от високите цени върху бизнеса. Затова и на годишната среща на Съюза на преработвателите на плодове и зеленчуци, консултанти и банкери професионално разясниха на мениджърите вариантите за инвестиции в модерните технологии, за да имат варианти за маневриране преди зимата, която според мнозина ще бъде изключително тежка.

През новия програмен период до 2027 г. възобновяемите енергийни източници (ВЕИ-та) са издигнати в приоритет за европейското подпомагане, но според Димитър Манов, управител на „Сибола“ - консултантска компания в областта на агросектора, бизнесът не би трябвало да се фокусира изключително и само върху субсидирането. Базирайки се на консултантския си опит от влизането на България в Европейския съюз през 2007 г. досега, Манов установява, че „така наречените „лесни пари“ изкривяват бизнес усета на предприемачите, в резултат на

което хората често вземат грешни решения при подготовката на проектите си”.

Противно на това, когато хората кредитират модернизацията си, тогава инвестициите са далеч по-успешни.

За пример консултантът даде редица проекти, финансирани от самите предприятия в хранително-вкусовата промишленост, които са инвестирали собствени средства или са били кредитирани. И тези инвестиции се оказват много по-разумно вложени в производството, отколкото тези с европодпомагането. Като например голяма преработвателна компания, която е подменила цялото си осветление с качествени LED крушки, вземайки кредит, а той е трябвало да се изплати за 10 години. Инвестицията обаче се е изплатила само за 2 години и половина – и то благодарение на качествените крушки, чията трайност била много по-дълга от заложеното в гаранцията.

Експертът припомни, че в следващия програмен период чистите грантове (прякото субсидиране) от ЕС към държавите членки все повече ще намаляват за сметка на новите финансови инструменти като нисколихвено кредитиране, съучастия в иновативни стартови предприятия, гаранционни схеми и др. Това беше потвърдено и от Кирил

Величков, ръководител "Европейски проекти" в ОББ, които работят с фермери и преработватели от 20 години. Банката е притежание на белгийската КВС груп, специализирана във финансирането на агросектора, като в напреднал етап е сливането на белгийската банка с "Райфайзенбанк интернешънъл" България". КВС груп е спечелила европейски търг и от есента на тази година ще предостави на българските земеделци и преработватели нисколихвени кредити за инвестиции в "зелени проекти", които са гарантирани 80% по европейската програма Инвест.ес.

И понеже „позеленяването“ в земеделието и икономиката става необратимо, затова и консултантите съветват земеделците и фирмите от хранителната индустрия да споделят опита на Италия и Испания, където отдавна се набляга на инвестиции в соларни инсталации, които са или само за производство на ток, или само за производството на топла вода, или пък са комбинирани.

Едва при това управление България успя да прокара законодателство, което да улесни инвестициите на земеделците в изграждане на солари за собствени нужди.

Въпросът е дали то ще бъде прието, или изборите за пореден път ще стопират тези процеси, съмняват се представителите на бизнеса. Независимо какво ще се случи, представителите на преработвателния бизнес и фермери, които присъстваха на срещата, вече проектират новите си стратегии. Като немалка част от тях са потърсили консултантската помощ на „Сибола“, за да им бъде изготвен енергиен одит на техните производства. „За хората е важно да имат точна концепция как да преразпределят енергийните си разходи в предприятията или в стопанствата – нещо, което досега не ни се беше случвало на семинари, организирани от браншовите организации“, посочи Манов. Той припомни, че макар и позакъснял, процесът на инвестиции в соларни инсталации в българските домакинства най-после ще стане факт.

За сравнение, в Румъния това се е случило преди десетина години, когато държавната политика е насочена изцяло за инвестиции във ВЕИ, в резултат на което цели 200 хиляди домакинства са успели да инсталират подобни слънчеви панели.

Срещата продължи с презентация от немската фирма LEONHARD KURZ-Stiftung&Co.KG, която разработва и

произвежда декоративни и функционални покрития, които се нанасят върху носещи фолиа и се използват за голямо разнообразие от продукти: за автомобилни компоненти, мобилни телефони, телевизори, перални, мебели, опаковки, книги, текстил, банкови карти и др.

Обсъжданите въпроси и направените презентации провокираха много въпроси и разговори, чието обсъждане продължи в неформална обстановка.

За резултатите по всеки от поставените проблеми, членовете на Съюза ще бъдат уведомявани своевременно.

Ако имате други важни казуси, на които е необходимо да се потърси решение, моля пишете на имейл info@org-bg.net или се обадете на тел. 02/9874743 за съдействие.

Инициатива за популяризиране на българското производство

Българската стопанска камара чрез своята Издателска къща „Божидар Данев“ ЕООД и PointProduction стартират съвместна инициатива в подкрепа на родното производство. Двете компании обединяват усилията си, за да представят по най-добрия начин постиженията и новостите в българските компании, на страниците на сп. *Noblesse Oblige* и в ефира на предаването „Направено в България“.

„Направено в България“ е уникално за нашия ефир предаване с широка аудитория, което представя българското производство в най-различни сфери. Предаването се излъчва по bTV Action в неделя, от 17.30 ч. и се повтаря следващата събота по същото време. След излъчване епизодите могат да бъдат гледани онлайн на адрес www.napraveno.bg

В предаването намират място както съвременни и иновативни фабрики и заводи с модерни мощности, така и традиционни

занаяти, запазили своята автентичност през годините. „Направено в България“ представя всеки продукт като история, заредена с емоция, малка доза хумор и много патриотизъм. Предаването дава възможност да се наблегне както на сантименталната стойност на направения в България продукт, така и на качеството, чрез показване на различните тестове, проверки и лабораторни изследвания, през които той преминава, преди да достигне до крайния клиент.

При заснемането на производствените процеси се следват правилата за запазване на фирмената тайна, а всеки текст и кадър бива предварително одобрен от представяната компания. За „Направено в България“ не съществува проблем да спомене марката или да покаже логото на съответния производител или продукт.

Заявете участие в предаването [ТУК](#).

Търговията с храни в ЕС с 12% ръст

Общата стойност на търговията с агрохрани в ЕС достигна стойност от 32,6 милиарда евро през март 2022 г., увеличение от 12% в сравнение с март 2021 г. и с 13% в сравнение с февруари 2022 г. През март 2022 г. износът на селскостопански продукти от ЕС достигна 18,9 евро милиарда, докато вносът беше оценен на 13,7 милиарда евро, което представлява увеличение съответно с 11% и 16% в сравнение с цифрите от предходния месец. ЕС продължава да се възползва от търговията със селскостопански продукти с търговски баланс от 5,3 милиарда евро. Тези констатации бяха публикувани днес в последния месечен търговски доклад на Европейската комисия.

Докладът има специален акцент върху въздействието на войната на Русия в Украйна за търговията със селскостопански храни през март 2022 г. В допълнение към обичайното сравнение на годишна база (март 2022 срещу март 2021 г.), той сравнява март 2022 г. с февруари 2022 г., за да се види по-добре прекъсването на украинските експортни маршрути и селскостопански обекти. През март 2022 г. вносът в ЕС на украинско слънчогледово масло, царевича и рапица е намалял съответно с 10%, 37% и 29% в сравнение със същия период преди година.

Що се отнася до пшеницата, количеството, внесено в ЕС, е намаляло със 77% в сравнение с март 2021 г. По същия начин е регистриран значителен спад в украинския износ на пшеница за основните им партньори в световен мащаб: за Египет с 26% (на годишна база), до Йемен с 55% и дори не е регистрирана търговия с пшеница към Ливан, Либия или Нигерия. По същия начин, Износът на украинска царевича спадна драстично през март спрямо нивото от същия месец на 2021 г. Най-голям спад в изнесените обеми е регистриран за Китай, Египет и Иран. За слънчогледовото масло Индия, Китай, Иран и Обединените арабски емирства бяха най-засегнати от намаляването на износа на Украйна през март.

Прекъсване на логистичните вериги

През март 2022 г. експортните логистични вериги на ЕС също бяха нарушени и количествата, изнесени за Украйна, спаднаха в сравнение с март 2021 г. Обемът на сиренето, изнесено за Украйна, намалява с 85%, смесените хранителни продукти с 61% и зърнените заготовки с 11%.

В глобален контекст, белязан от несигурност по отношение на продоволствената сигурност поради войната на Русия в Украйна, ЕС увеличи износа си към Северна Африка с 16% през март 2022 г. в сравнение с март 2021 г. Това се отнасяше най-вече за маслодайни и протеинови култури към Алжир и зърнени култури за всички страни но също и говеждо и телешко, особено за Либия и Египет. Износът на хранителни стоки от ЕС

за Субсахарска Африка също се е увеличил през март 2022 г. в сравнение с предходната година. Това се отнася до ориза, царевицата, бялата захар, свинското месо и овцете и козите.

Като цяло износьт на ЕС за неговите 10 водещи партньори нарасна, с изключение на Русия. По отношение на търговията през първото тримесечие на 2022 г. (януари-февруари-март 2022 г.), износьт на ЕС за Обединеното кралство, САЩ и Япония се е увеличил най-много в сравнение със същия период на миналата година.

65% ръст на вноса от Украйна в ЕС

През периода януари – март 2022 г. вносьт на ЕС от Бразилия, Обединеното кралство и Украйна се е увеличил най-много. Стойностите на вноса се увеличават

съответно с 56%, 51% и 65%. По отношение на месечните данни за март 2022 г. в сравнение с предходния месец (февруари 2022 г.), вносьт на ЕС от неговите 10 най-големи партньорски страни се е увеличил, с изключение на Украйна и САЩ

Стойността на износа на зърнени култури от ЕС се е увеличила с 37% в сравнение с февруари 2022 г. Покачването се дължи на увеличение на цените, но също и на количеството изнесена царевица и други едри зърна. По отношение на вноса основното увеличение се отнася до кафето, соевия шрот и рапицата. Вносьт на ябълки и круши също се е увеличил значително, с 226% в стойност.

Източник: www.agrozone.bg

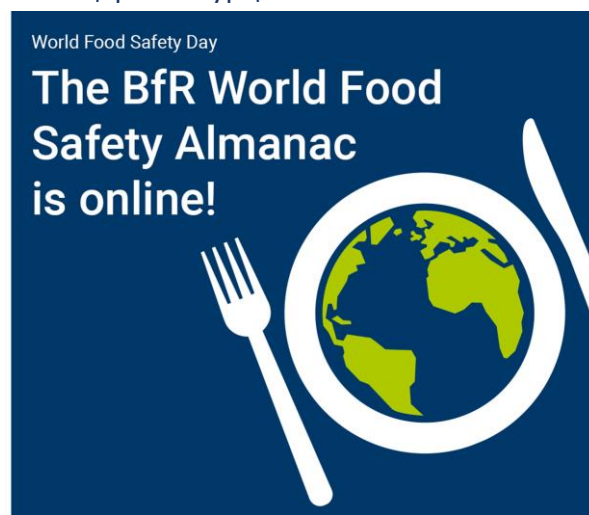
Ново онлайн издание на световния алманах за безопасност на храните

Вече е достъпно новото, онлайн издание на световния алманах за безопасност на храните - BfR World Food Safety Almanac – <https://worldfoodsafetyalmanac.bfr.berlin/>

Онлайн версията е разработена и любезно предоставена за ползване от екип на Федералния институт за оценка на риска на Германия (Das Bundesinstitut für Risikobewertung, BfR).

Световният алманах за безопасност на храните на BfR е референтен инструмент, който позволява на потребителите да намерят подробна информация за държавните институции и структури, работещи в сферата на безопасността на храните и фуражите в държавите – членки на ЕС, както и Албания, Босна и Херцеговина, Исландия, Косово, Черна гора, Норвегия, Република Северна Македония, Сърбия,

Исландия, Косово, Черна гора, Норвегия, Република Северна Македония, Сърбия, Швейцария и Турция.

Safer food, better health

Източник: Български контактен център на EFSA

Информация за световния пазар на преработени плодове и зеленчуци - Белгия

Предвижда се приходите от преработка и консервиране на плодове и зеленчуци в Белгия да достигнат приблизително 2 435,34 милиона щатски долара до 2025 г. В следствие изменението на климата, са въведени строги правила при процеса на преработка, свързани с нарастване разходите за суровини. Това са големи предизвикателства за белгийската индустрия зеленчуко- и плодопреработвателите. Въпреки това секторът остава оптимистичен. Все още има много потенциал за растеж в консумацията на обработени плодове и зеленчуци. Развитието на продуктите суровини също се увеличава. Секторът на хранителните услуги все още е на върха, а не търговците на дребно. Увеличават се и продажбите на консервирани и замразени плодове и зеленчуци. „Хората скадираха консервирани и замразени плодове и зеленчуци, особено по време на първото блокиране, в следствие на пандемията. Хората трябва да продължават да ядат и много от тях готвят у дома в наши дни. Някои потребители имат по-малко време, но все пак искат да ядат здравословни храни. За тях замразените зеленчуци или консервите са находка“, казва Неле Катур. Тя е генерален секретар на Белгийската федерация на зеленчуко- и плодо преработвателите /Vegebe/. Тази организация включва както търговци на едро на промишлени зеленчуци и плодове, така и преработватели на замразени или консервирани стоки. Vegebe се грижи за интересите на своите членове. Федерацията се концентрира върху теми, които засягат целия сектор. Те включват

Околната среда, условията на труда и инициативи за подобряване на качеството. Така също федерацията осъществява контрол върху безопасността на храните, проследимост, хигиена и технология, както и система за доставки. За съжаление глобалната пандемия попречи на много училища да осигурят топла храна на своите ученици. Училищните и фирмените кетърингови услуги са важен канал за продажби на белгийските производители и преработватели на плодове и зеленчуци. Те също така доставят храна на магазините на едро и дребно, заведенията за обществено хранене, водният, автомобилният, железопътният и въздушният транспорт, както и на увеселителните паркове и спортни съоразения. Някои производители и преработватели на плодове и зеленчуци доставят своите продукти на търговци на дребно. Следователно продажбите по този канал биха могли частично дакомпенсират загубата от спада в другите сектори на потребление, в следствие на ограниченията, наложени от пандемията. Секторът на търговията на дребно остава стабилен пазар за продуктите на белгийските промишлени преработватели. Но според Неле Катур и там има място за подобрене. „Потребителите все още ядат твърде малко зеленчуци и плодове. Но осъзнаването за по-здравословно хранене и база плодове и зеленчуци се увеличава. Трябва да се възползваме от тези възможности по цялата верига, от пресните до преработените и замразени плодове и зеленчуци. Едно от предимствата на замразените и

Консервирани зеленчуци е удобството. Не трябва да белите, нарязвате или измивате тези зеленчуци. Това спестява време и вода.“ Така също се намалява загубата на храна при употреба на преработени продукти. Например твърде малките цветчета от карфион се преработват в продукти с ориз и карфиол. В противен случай преработвателите биха изхвърлили тези продукти. Сега те имат много по-висока стойност. Развитието на продуктите става все по-важно така или иначе. И предоставя добри възможности за нашите производители“, обяснява Неле Катур. „Има нарастващ съзнателен интерес към поздравословни, по-растителни и плодови продукти. Това предлага много възможности за нова продуктова гама на основата на ориз, моркови, карфиол, броколи и др., както и на основата на плодови каши, сокове, екстракти, цели и нарязани плодове. Секторът е изправен и пред няколко предизвикателства, на които Vegebe обръща голямо внимание. Изменението на климата и особено сухото време са на първо място в дневния им ред. Белгийските производители се борят с липсата на вода. Неле Катур казва, че това е проблем от известно време. И това отново е предмет на дискусия. „Хората чакат дъжд и се надяват, че няма да има друга гореща вълна. Културите не могат да понесат това, а капацитетът за напояване в Белгия е твърде малък. Населението става все по-наясно с поздравословните, по-растителните и плодовите диети. Трябва да се възползваме от тези възможности по цялата верига, от пресните до преработените и замразените продукти. Страната така или иначе няма достатъчно вода. Една от възможностите е производителите да изградят водни буфери. Честно казано това не е лесно, но ние го насърчаваме.“

Земеделските производители срещат затруднения да получат разрешение за изграждане на водни буфери. Някои компании предоставят вода на производителите. Тогава водата трябва, разбираемо, да отговаря на строги изисквания. Трябва също да има редуване в отглеждането на различните култури поради недостиг на вода. Следва да се съобразява липсата на вода при честите сухи периоди. Тогава става все по-трудно да се отглеждат определени зеленчуци. Те се нуждаят от повече вода през този вегетационен период. Други продукти като брюкселското зеле и праз все още могат да се възстановяват, когато има есенни валежи. Азотната политика в земеделския сектор на Белгия и непрекъснато нарастващите цени на суровините са други предизвикателства. В резултат на това опаковките и опаковъчните материали при преработващия цикъл стават все по-скъпи. Генералният секретар на федерацията заявява още, че преработвателите на плодове и зеленчуци намират все по-трудно персонал за своите производства. Тя смята, че в бъдеще роботизацията и автоматизацията биха могли частично да решат този проблем. Въпреки това, най-голямото предизвикателство пред сектора е Европейският зелен договор. Това означава, че продуктите за растителна защита са едно от нещата, които ще изчезнат. „Разбира се, добре е да се прецени критично кои агенти представляват риск. Но това затруднява култивирането. Сега Белгия работи с няколко други държави, за да създаде съвместна стратегия. Има и работна група, която дава представа за заплахите. След това може да се действа проактивно.“

Но от друга страна Белгия счита, че „Зелената сделка“ също така предлага и

Възможности за преработвателния сектор. Може да се реагира много по-добре към повишената консумация на плодове и зеленчуци. Може да се предлагат консервирани плодове и зеленчуци, които се приготвят максимално бързо, като се използва възможно най-малко количество вода и електроенергия при приготвянето на продуктите за консумация. Посланието в преработвателния сектор е и остава – яжте повече плодове и зеленчуци. Независимо дали са пресни, замразени или консервирани, всички имаме едни и същи проблеми и възможности. Сътрудничеството по цялата верига е единственият начин за развитие на преработвателния сектор. Повечето белгиски промишлени плодове и зеленчуци напускат страната. Те отиват предимно във Франция, Германия и Обединеното кралство. Но САЩ също са важен купувач. Брюкселското зеле е много популярно там. Близкият изток също е

нововъзникващ пазар. Около 10% от продуктовата гама остават в Белгия. Средният белгиец изяжда само 3,5 кг замразени или консервирани плодове и зеленчуци годишно. Vegebe в момента участва активно в научно изследване за прازа и брюкселското зеле. Това е изследване за хранителните вещества, които се съдържат в тези зеленчуци, както и какво остава в тях след приготвянето им за консумация. Най-важен остава въпросът: Има ли полза за здравето, а отговорът е несъмнено да, но при разумно третиране на плодовете и зеленчуци с безвредни съставки при тяхното преработване. Това изследване може да бъде от голямо значение за белгийския зеленчуков сектор предвид големия обем на праз и брюкселско зеле, отглеждани и преработвани в страната.

Изготвил: Божидар Птинов, ръководител
СТИВ- Брюксел

Инсинуации, мантри и решения – продължение

Анастас Кехайов има над 50-годишен опит в обучението и подпомагането на висшия мениджмънт на повече от 800 български и международни фирми. Инженер по автоматика и телемеханика. Има дългосрочни специализации и стажове по макропрогнозиране и програмно целево планиране в ИАР Париж и информатизация на административни системи в СЕРИА Роканкур. Докторатът му е по теория на запасите, а доцентурата - по стратегическо управление.

Инсинуация 7. В България няма свобода на словото и печата

Повечето от медиите, досущ като ветропоказатели, избират насочено кои обществени болести да разискват, кои гости да поканят и как да насочват разговора в нечия полза.

Пристрастни или зависими политолози, социолози и психолози, сред тях има и такива, не коментират и не анализират с професионална обективност, а наливат в нечии каузи.

Има случаи на цензура. Много по-страшна е автоцензурата, особено ако е мотивирана от страх за хляба. Има уволнени от работа журналисти. Има малтретирани журналисти.

Всичкото това е отчасти или съвсем вярно и говори за липса на свободно слово и печат. Но има и обратното. Виждаме дискусии и съпоставки и сблъсъци на мнения и позиции. Виждаме, че всеки поканен да говори или пише е свободен да се изрази без задръжки. Никой никого не е ограничавал какво да мисли, говори или пише. Съдържанието, което наблюдаваме в пресата и социалните мрежи, също е доказателството за тази свобода.

Инсинуацията, че в България няма свобода на словото и печата, е в услуга на самите несвободни медии, защото им помага да прокарат интересите на своите собственици.

В днешно време е неморално и направо безочливо да се говори за липсата на свобода на словото и печата, след като в предишни времена тази свобода напълно е липсвала.

Това, че в България няма свобода на словото и печата, е вярно, но не е съвсем вярно. Ако медиите имат свобода от собствениците си и ги защитим от външен натиск, те ще успеят да влязат в ролята си на обективни отразители на реалните събития и процеси.

Инсинуация 8. България има слаб административен капацитет

Има такъв проблем и той се дължи главно на две групи причини – външни и вътрешни.

Външните причини са свързани с големия обем работа по комуникация с европейските институции и с безумно усложнената бумащина по усвояването на европейските пари. Вътрешните причини са поне шест.

Първата причина е, че има сума ти министерства и държавни и изпълнителни агенции с припокриващи се и дори с дублиращи се функции.

Втората причина е, че административното деление на страната е утежнено от големия брой на звената в него – това са двуцифрен брой области и трицифрен брой общини. То не съответства на мащаба на държавата, нито на демографската ѝ и стопанска карта.

Третата причина е ниската производителност на административния труд, а тя идва от усложнения

документооборот, от недобрата свързаност на някои бази данни, от общо слабо компютъризирания административен процес, от професионалната неграмотност и пълната липса на трудова мотивация сред немалка част от административните кадри.

Четвъртата причина е, че министерствата са претоварени с контрол по спазването на определени закони и наредби. Това е обемна дейност по наблюдение, документиране и разрешаване на сложни казуси по установените отклонения от законите и наредбите.

Петата причина е, че повечето местни бюджети са хронично недохранени и се налага общините да търсят и отстояват доплащания и помощи от компетентните държавни ведомства. Това допълнително товари административния капацитет и на двете страни.

И шестата причина е, че доверието в професионалната компетентност и в обективната безпристрастност на администрациите е ниско и постоянно запада, което довежда до създаване на все по-тромави и все по-неефикасни органи за контрол над дейността им. Най-голям консуматор на административен капацитет е документооборотът – той бива входящ, вътрешен и изходящ. Входящи са документите, подавани в администрациите от потребителите на административни услуги – молби, жалби, заявления, сигнали и т.п. Вътрешен е документооборотът вътре в администрациите и между администрациите. Изходящите документи са регистрации, разрешения, становища, санкции, актове и пр. Защо са нужни всичките тези уточнения. Защото, при всяко дори най-малко нарастване на обема на входящия поток от документи, дори без при това да е нарастнал потокът на изходящите документи,

квадратично расте обемът на вътрешния документооборот. Нарастналият обем на вътрешния документооборот удължава времето за обработка, води до затлачване на преписки и допускане на грешки и това още повече увеличава документооборота. Законът на Паркинсън действа, администрацията набъбва и твори проблеми сама за себе си вместо да обслужва заявителите на административни услуги.

Има три изхода. Единият е да се намали броят документи, подавани от заявителите, и особено документи, които може да се изискват по служебен път. Вторият изход е да се намалат броят звена и етажността в административните структури, както и пресичането и припокриването на функции, за да се опрости комуникацията вътре в тях и между тях. Третият изход е смело да се съкрати числеността на целия административен персонал поне наполовина. Това няма да влоши, а ще повиши ефективността на неговата работа. А освободеният с такава реформа персонал ще се пренасочи в реалния сектор и вместо да се изхранва от държавни пари, ще създава продукт, който внася пари в държавата. Инсинуацията за слабия административен капацитет внушава, че на администрацията ѝ липсва потенциал да повиши ефективността си, раздува броя и апарата на синекурните органи и така се развъждат топлите местенца за роднини и клакьори на властимащите. Проблемът не е в слабия административен капацитет, а че той ще става все по-слаб, ако не се ревизират нуждите от администриране и механизмите за администриране.

Инсинуация 9. България е бедна страна откъм природни ресурси

За въглища и желязо е вярно. За алуминий – съвсем. Но има манган, олово,

цинк, хром, уран, мед. Има редки изкопаеми – галий, антимон, паладий, платина, сребро, кадмий, бисмут, никел, талий, индий, селен, телур, злато. Има скъпоценни минерали – ахат, аквамарин, аметист, карнеол, яспис, родохрозит, малахит, турмалин, флуорит. . .

Има гипс, каолин, барит, строителни и огнеупорни глини и глинести шисти, бентонити, зеолити, флуорити, гнайсове, гранити, сиенити, мрамори, варовици, слюди, калцити, фелдшпати, мергели, кварцови и речни пясъци, каменна и морска сол и още, и още... Има немалко, но неразработени находища на фосилни изкопаеми – нефт, газ, въглища. Имаме слънце почти цялата година. Имаме благословен спокоен климат, богати почви, поливни води и пъстра видова и сортова палитра – като се почне от високопланински картофи и се стигне до нарове и смокини. Имаме реки, езера, гори, ливади и алпийски пасбища. Имаме топло море. Имаме диворастващи плодове, билки и гъби. Имаме блата и находища от торф и лечебна кал. Малко страни имат толкова много минерални води. Точно тези природни ресурси са вътрешни източници за развитие на селско стопанство и за развитие на морския, планински, високопланински, селски и кулинаруен туризъм. И географското ни местоположение е своеобразен природен ресурс, защото ни носи приходи от транзит на газ и от пътни тол такси и ръководство на въздушното движение. Прекрасната природа, към която да добавим спокойния живот на село, е ресурс да се привлекат у нас пенсионери от богати страни, а и пенсионирани българи от чужбина. Това няма да ни срине демографията, но ще повиши потреблението, ще даде живот наобезлюдаващи се селища, а съседите на тези хора ще съзрат света в истинска светлина. Друга тема е, че не пазим

природата. Плодородни земи са заети от индустриални зони, автокъщи, открити сметища, сгуровали и табани от минни отсежки. Реките пресъхват и микроклиматът се засушава от кариерите за инертни материали и от безогледната сеч. Ние все още продължаваме да поддържаме и дори да развиваме индустрии, които са големи консуматори на дефицитни природни ресурси и/или отделят неизползваеми твърди и други отпадъци, или генерират вредни емисии към водата, почвата и въздуха. Друга тема е и тази, че повече не бива да се държим като страна от Третия свят, която изнася непреработени и полупреработени природни и селскостопански суровини, вместо да ги използва като суровинна база за собствено производство на преработени и крайни продукти. Независимо дали ще бъдат за износ или за вътрешно потребление. Пак друга тема е, че когато е по-евтино да внасяме, а не да добиваме суровини, вместо да изтощаваме природните ни ресурси, по-добре е да ги опазим за в бъдеще, особено ако са дефицитни в глобален мащаб. Ето четири допълнителни ефекта от това. Единият е, че пестим енергия, тъй като добивните дейности са енергоемки. Вторият ефект е, че пестим инвестиционни разходи, понеже добивното оборудване е скъпо оборудване. Третият ефект е, че щадим природата, тъй като добивните дейности рушат природата. И четвъртият ефект е, че се освобождава трудов ресурс за пренасочване в други сфери, които хем създават по-високи придани стойности, хем страдат откъм липса на хора. Инсинуацията, че сме бедна откъм природни ресурси, тя обслужва интересите на някои вносители на суровини и материали и по-скоро на тесните кръгове, които стоят зад тях. България никак не е бедна на природни ресурси страна.

Напротив, тя е богата страна. А за да е богата и в бъдеще, трябва да ценим, щадим и пестим природните богатства.

Инсинуация 10. България е изпаднала в енергийна зависимост

Вярно е, че редица отрасли на индустрията и реалния сектор са енергоемки отрасли. Вярно е, че се пилеят повече горива за транспортиране в удължените доставни вериги. Вярно е, доста битови, обществени и индустриални сгради са енергийно неефективни. Вярно е, че като не харчиш от собствен джоб, не правиш икономии от енергоносители. Има големи загуби в преносните мрежи. Често аварират и поддръжката им е оскъпена. Нямаме добра система за резервиране – и при поддържането на резервни и възвратни мощности за енергопроизводство, и при поддържането на резерви от енергоносители. Но е вярно и друго. Количеството на произведената енергия и капацитетът на активно ползваните енергоизточници далече надвишават обема на вътрешната ни консумация. В България има непроучени, неизползвани и непълно използвани собствени енергийни ресурси – водонапорни, газови, петролни, битуминозни, геотермални и въглищни. Възможна е диверсификация на източниците и каналите за доставка на петрол и газ. Възможни са разширения и подобрения в енергийната свързаност със съседни страни. Тук повечето възможни решения са инвестиционни и донякъде външнополитически и опират до наши зависимости от чуждестранни и геостратегически енергийни интереси. Един пример са недовършените газови връзки, това със сигурност не е нашият интерес. Компонент на енергийната независимост е пестеливото оползотворяване на енергията. Не става дума за това да спестяваме енергия

като намалим максимално допустимата скорост по пътищата, като пътуваме по-малко, като въведем режим на тока или като работим и спим при температура с два градуса по-ниска от тази, на която сме свикнали. Но е възможно индустрията да я пренасочваме към сектори с по-ниска енергоемкост. Можем да санираме сградите. Можем да скъсим траекториите на доставните вериги. Можем да доближаваме хората до заводите като индустриализираме малките селища, а не да отдалечаваме хората от заводите като раздуваме пет или шест областни града. Не сме централизирана планова икономика и икономиката ни се формира от свободни икономически субекти. Инициативата за тези промени трябва да е в бизнеса и банките. Но има в какво и как държавата да насочва и улеснява тези промени. Държавата може да ги подпомага чрез още по-силни данъчни стимули за пестелива енергоконсумация. Енергийната сигурност, това е енергийна самодостатъчност плюс диверсифициране на външните доставки, но не с голям брой канали за доставка, а от голям брой източници. Инсинуацията, че сме изпаднали в енергийна зависимост е внушение за безпомощност и то прикрито работи в полза на фактори, които искат да ни направят още по-зависими. Засега България не е изпаднала в енергийна зависимост, но при бъдещо разгръщане на индустрията има такъв риск. Проблемът е, че някои антинационални обществени нагласи и краткосрочните бюджетни приоритети на държавата увеличават този риск. Енергийната зависимост на България е тежко наследство от предишни и скорошни времена. Сега, макар това да е трудно, предстои да се отърсваме от тази зависимост.

Статията продължава в следващия брой.